

KAREL ČAPEK: VYNÁLEZ

Mám rád všelike technické vynálezy, ne proto, že by mi připadaly samozřejmé, ale proto, že nad nimi nadmíru žasnu. Nemám je rád v tom smyslu, jako je má rád praktik, Američan nebo pan inženýr Veselý; mám je rád jako primitiv; mám je rád jako podivuhodné, tajemné a nepochopitelné věci. Mám rád telefon, protože poskytuje člověku plno příhod, dejme tomu, když vás centrála spojí s někým jiným a vy ho přátelsky oslovíte “poslouchej, ty vole” nebo tak nějak podobně; mám rád tramvaj, protože je nevypočítatelná, kdežto jít pěšky je naprosto vypočítatelné a nedobrodružné. Pořídil jsem si americká kamna, protože vyžadují tolik pozornosti a stálého osobního styku, jako kdybych měl doma indického slona nebo australského klokana. Nyní jsem si tedy pořídil švédský vysávač prachu. Nevím, neměl-li bych říci, že si švédský vysávač prachu pořídil mne.

Ten pán, co mi jej přinesl, mi říkal, že uvnitř v tom válci je motor; má asi pravdu, protože když to spustí, dělá to rámus jako větší továrna. Dále k tomu patří drát a všelijaké trubičky a nástavce, asi deset kusů; můžete si s tím hrát jako s kotvovými stavebnicemi. Ten drát se strčí do vypínače a druhým koncem se jezdí po zemi nebo po čem chcete; přitom válec vyje jako parní soustruh a samým vytím se zahřeje. Jak vidíte, je to ohromně jednoduché. A pak, aha, byl bych přece jen zapomněl na to hlavní: v tom válci je takový pytlíček a ten se pak vytáhne a vyklopí na kus novin; a pak už člověk říká jen “pro Kristovy rány”, a “to by člověk nevěřil” a “to jsem blázen”, a svolává celý dům, aby se šel podívat, co v tom pytlíčku je prachu. Ujišťuji vás, že údiv přítomných je tím hlavním požitkem při pěstění vysávače prachu a poskytne vám denně nezaplacené uspokojení.

Doposud jsem věřil v celou řadu věcí: v Pána Boha, v morální zákony světa, v atomovou teorii a jiné věci víceméně nepřístupné lidskému rozumu. Nyní jsem nucen věřit ve švédský vysávač prachu. Jsem dokonce nucen věřit v jakousi metafyzickou všudypřítomnou a neobyčejnou existenci prachu. Věřím nyní, že prach jsem a v prach se obrátím, ba dokonce že se neustále obracím v prach. Myslím, že trousím prach, kdekoliv kráčím nebo sedím. Myslím, že zatímco to píši, vzniká pode mnou na lenošce hromádka prachu. Mé myšlenky se snášejí na podlahu v podobě šedivého tučného prachu. Mluvím-li, práší se mi jistě od huby, ač mluvím svatosvatou pravdu. Vše se v prach obrací. Jinak nelze vůbec vysvětlit přítomnost, množství a výtečnou konzistenci prachu v mém vysávači. V tom čarovném pytlíčku totiž.

Každá víra a každá modla vyžaduje jistých rituálních obřadů. Od té doby, co sloužím Vysávači, koná se u mne každého rána obřad rituálního Vysypávání Pytlíku. Vypadá to hodně tak, jako když salónní kouzelník vysype z rukávu tučet skleniček nebo z cylindru králíka, kupu papíru a živou holku; je to zkrátka kouzelné.

Zatřepete pytlíkem jistým formálním způsobem a s napětím jej zvednete; ukáže se hromádka prachu; jak říkám, je to čirá magie. Prach z Vysávače není obyčejný špinavý prach; je hustý, stejnoměrný, těžký a tajemný; je nějak vyčarovaný, neboť jakživi nepochopíte, kde se tu nabralo tolik prachu.

Stane-li se, že hromádka prachu je jaksi neveliká, jste hnedle znepokojeni; tak asi jsou znepokojeni pohané, když jejich modla nežere. Je pro vás věci víry a jakési ctižádosti, aby hromádka prachu byla děsně veliká. Hledáte nějaký zapomenutý kout, kde ještě je nevyužitý a tajemný ložisko prachu. Kdybyste se nestyděli, šli byste vysát prach na ulici, abyste svou modlu uctili. Když jste někde na návštěvě, závidíte lidem, co tam mají krásného, nevysátého prachu. Myslím, že začnu tajně nosit prach domů, až doma vyždímám poslední špetku.

Jak říkám, mám užaslou úctu k technickým vynálezům. Kdybych měl dost peněz, koupil bych si ještě třífázový motor a parní mlátičku, a snad i válec na válcování skla. Nebo ten stroj, co

dělá škatulky na sirky. Zatím mám jen americká kamna a švédský vysávač; ale i těm dvěma modlám sloužím se stálým podivem.

Onehdy mi hořela americká kamna celých čtrnáct dní, a včera, to jste měli vidět, co bylo prachu v pytlíku. Bylo to nádherné.

Lidové noviny, 32, 13.2.1924, č. 78, s. 1-2.